

FÖRORD

Föreliggande arbete erbjuder studiematerial för gehörsundervisningen. Det är främst avsett för musikskolor av olika slag. I tillämpliga delar torde stoffet dock kunna användas i musikundervisningen även i andra skolor än de musikaliskt fackmässiga, såsom på grundskolans högstadium, gymnasier, seminarier o. d. I stor utsträckning bör boken även kunna användas till självstudium. För sökande till musikhögskola eller annan högre musikutbildning utgör de elementära och medelsvåra övningarna lämpligt förberedelsearbete för inträdesproven i gehörslära. (Detta gäller främst avsnitten Melodiläsning och Rytmvöningar.)

Gehörsundervisningens främsta uppgift är att utveckla stor förtrogenhet med notbildens melodiska, rytmiska och harmoniska innebörder. En lärobok i ämnet måste alltså innehålla studiematerial för samtliga dessa delmoment, *vilka också måste odlas parallellt under hela studiegången*. Ämnets starka anknytning till frågor i samband med det praktiska musicerandet är därmed klart, och denna anknytning vill författaren framhålla med skärpa. En allsidigt bedriven gehörsundervisning visar sig vara en starkt integrerande undervisning, som i sig även

upptar moment från flera musikteoretiska delfack, såsom melodilära, satslära (harmonilära och kontrapunkt) och elementär formlära — allt samlat under den *för ämnet* viktigaste aspekten, den gehörmässiga.

Boken är uppdelad i fyra avdelningar:

I Melodiläsning

II Rytmvöningar

III Generalbasövningar

IV Praktiska harmoniövningar vid pianot

Det betonas återigen att dessa delmoment i möjligaste mån bör studeras samtidigt. (Se ytterligare motivering härför i inledningen till Melodiläsning, sid. 7.) Tabellen sid. 6 ger ungefärliga förslag härvidlag.

I början av varje avdelning klargörs syftet med arbetet och dessutom ges metodiska anvisningar. Allt skall praktiskt genomarbetas. Det rör sig om övning i "musikaliskt hantverk".

MODUS VETUS — "det gamla sättet" . . . Efter läroboken i fritonal melodiläsning Modus Novus (1963) syntes detta vara en möjlig titel på en arbetsbok i musikaliskt

hantverk i dur/moll-tonalitet. Man kunde tycka att boken kommer ut ett par århundraden för sent! Men den i vårt land kännbara bristen på studiematerial för gehörsundervisningen har tvingat fram den. Och dessutom: så länge Bach, Beethoven och Mozart spelas och betyder så mycket för oss som de faktiskt gör, så bör vi också studera deras ”grammatik”.

För utformningen av vissa delar i avsnittet om Melodiläsning har författaren mottagit värdefulla impulser av den danske tonsättaren Jørgen Jersilds solfège-pedagogiska arbeten¹⁾, vilket härmed erkännes med tacksamhet.

Till min kollega vid Musikhögskolan, Eva Eklund, som kritiskt granskat manuskriptet, framför jag ett varmt tack.

Södertälje i december 1966

Lars Edlund

Förord till andra upplagan

Andra upplagan är i stort sett oförändrad. Huvudsyftet med MODUS VETUS är alltså att ge förslag till principiella studiemetoder för det stoff boken är begränsad till. Studiestoff och studiemetoder bör ständigt kompletteras. Detta är lärarens och elevens gemensamma uppgift!

Gumbalde i Lau, maj 1976.

Lars Edlund

¹⁾ Laerebog i Melodilaesning och Laerebog i Rytmelesning (Wilhelm Hansen, Köpenhamn)
POLYRYTMIK. Vidare rytmestudier (Wilhelm Hansen, Köpenhamn)
30 POLYRHYTHMIC ETUDES (Wilhelm Hansen, Köpenhamn)

Innehållsförteckning

	Sid.	
Samtidighetstabell	6	
MELODILÄSNING:		
Inledning	7	
Kap. I Från grundton upp till durters.....	8	
II Från durters ned till grundton	10	
III Från grundton upp till mollters	13	
IV Från mollters ned till grundton	15	
V Dur och moll i samma exempel	18	
VI Durtersen med växeltoner	20	
VII Molltersen med växeltoner	26	
VIII Sammanfattning. Om intervall	30	
IX A. Treklngen i dur och moll	33	
B. Förminskad treklang	35	
X Femtonsskala i dur med växeltoner....	37	
XI Femtonsskala i moll med växeltoner ..	47	
XII Figurerade kadenser	60	
XIII Durskalan	62	
XIV Mollskalan	80	
		XV Melodier utanför dur/moll-tonalitet 93
		XVI Dominantseptimackordet
		104
		XVII Dominantnonackordet
		121
		Dominantnonackordet med liten nona och utlämnad grundton (förminskat septimackord)
		Septimor ur biseptimackord
		Förminskad ters i samband med neapo- litanskt sextackord
		RYTMÖVNINGAR
		165
		GENERALBASÖVNINGAR
		179
		PRAKTISKA HARMONIÖVNINGAR.....
		192
		FÖRSLAG TILL HARMONIÖVNINGAR I SAMBAND MED MELODILÄSNINGENS MATERIAL
		202
		Förteckning över melodierna i Melodiläsning... 204
		Facit till generalbasövningarna..... 207

I. Från grundton upp till durters

Att i sin tonföreställning kunna ge grundtonsfunktion åt

Tonmaterial: etc.

Sjunges med tonnamn från samtliga tolv tor
Välj några av melodierna för harmoni'

på sid. 202–203.

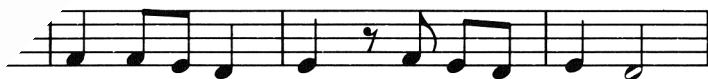
Mel

1

3

5   6

7 8

1

www.gehrmans.se

Lugnt tempo (♩ = c:a 60)

T D T S T D T D T

Något rörligt (♩ = ♩)

S T D T

Obs: I det rörligare exemplet har vissa toner inte h
två toner som finns i den liggande klangen. Den r

om s. k. genomgångstoner emellan
. här.

3

D⁷ T

T S D₄ D⁷ T

I exem
ack
s

som dominantseptim-
ledtonerna, både den
i ackordet. Ackordet får
mot grundtonsklangen, toni-
Beträffande D₄ i ex. 4, jfr Prak-
nr 10. -

Uppgift:

Spela D⁷ - T (i olika tonarter) och sjung de båda led-
tonsstegen. Försök hitta h-et resp. f-et i D⁷-ackordet utan
att anslå dessa toner extra sedan ackordet anslagits som
helhet.

Uppgifter:

Nedanstående förminskade treklanger kan bl. a. övas på följande sätt:

- 1) Bestäm den utlämnade D⁷-grundtonen till varje klang samt den naturliga upplösning^r
- 2) Sjung klangerna och deras naturliga upplösning till durtonika, allt med tonnamn^r

1 2

Sjung: h d f e c ciss e g f d

Vid nedåt

e f a f

(Eventuellt kan man härtill spela dominantseptimackordets c naturligtvis tydligare klargör det harmoniska sammanhang^r

- 3) Sjung klangerna på samma sätt som i 2), men med ur

anster hand på pianot, vilket

1 2 5 6 7 9 10 11 13 14 15 18 19 20

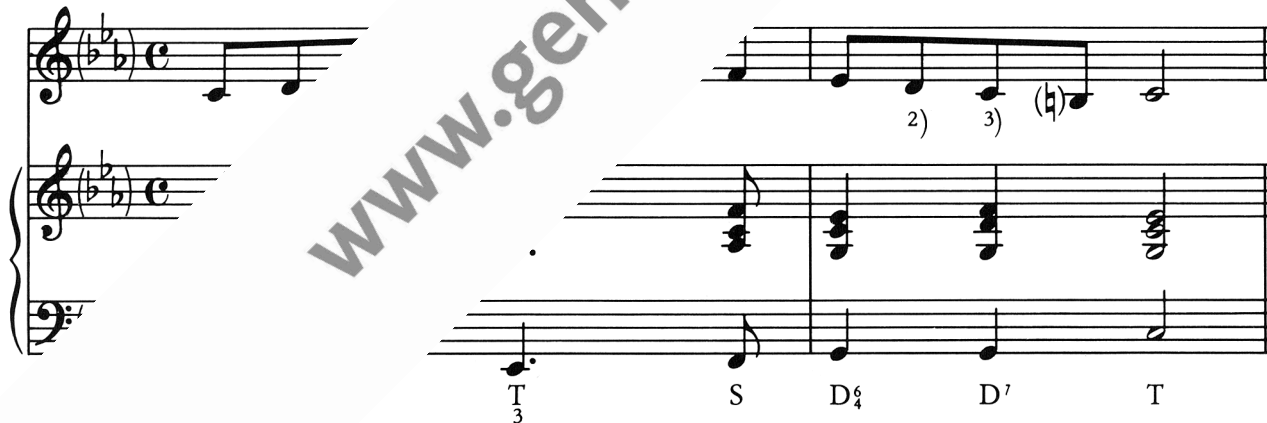
X. Femtonsskala i dur med växeltoner

Tonförråd:

Spela följande harmoniseringar av detta tonförråd. Sjung melodierna till. \hat{c}

T D T S T S⁶ D₄ D T

T₃ S D₄ D' T

..., eftersom den vänder tillbaka
i stegvis rörelse två ackordtoner
...edd förhållning eller förslag till den

OBS: Öva uppgifterna 16–25 på sid. 195!

XV. Melodier utanför dur/moll-ton

Detta kapitel upptar ett antal melodier, som i många fall inte är dur/moll-tonala. Det rör sig mestadels om olika slags modalitet (se sid. 57 och 82)

I så gott som all melodiläsning samspelar intervalluppfattning med tonalitetsuppfattning. Så även här. Eleven avrådes alltså från att sjunga efter principen "ett intervall i taget". Även här finns det gestalter att ta fasta på. Lika litet här som tidigare får det bli fråga om intervallövningar utan fastmer om melodistudier. – Eleven rekommenderas att

före genomsjungninge
som är den domin
därigenom få bär
av tonalitet de
I övrigt lär
lärare kr
olika
M

en ton
) för att
ciella typer
er. En insiktsfull
el för behandling av
örteckningen på sid. 201.

May - en - zeit o -
Uff dem Plan o

geit wi - der - streit, sein
n stan wol - ge - tan,

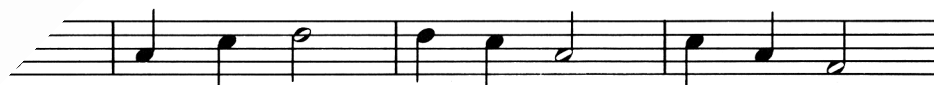
wi - der - ku -
Lich - te prä

en hel - ffen. Durch das gras sind
den gel - ffen.

s:

gen und der walt ma - nig - vald un - get - zalt

alt. Das er ward mit dem nie bas ge - sun - gen.

21

22

23

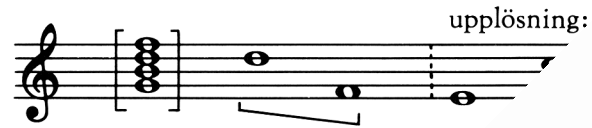
24

www.gehrmans.se

III. Stor sext ur D⁷-ackordet

Den här avsedda stora sexten har följande placering i D⁷-ackordet:

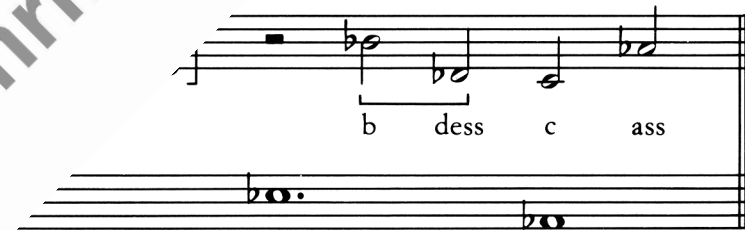

d. v. s. från D⁷-ackordets kvint ned till dess septima.

Övningar:

- 1) Anslå D⁷-ackorden, sid. 104. Sjung för varje ackord formeln här ovan. Tonnamn!
- 2) Sjung samma formel från varje ton i övning 5), sid. 1° som alltså tänkes vara kvint i ett D⁷-ackord. Anslå

utan stöd från pianot. (Om för svår, får man stor hjälp att anslå grundtonen i det aktuella ackordet. Anslå kvint och underkvint till begynnelsetonen. (Anslå till exempel:)

Spelas, dock endast vid svårighet (se 2) ovan.

- 3) De

D⁷-ackord. Sjung formeln septima → kvint ur D⁷-ackordet med tillhörande upplösning

Courante

Musical score for 'Courante' in 3/4 time, featuring treble clef and a key signature of one flat. The piece consists of three systems of music. The first system has a treble clef and a '8' above the staff. The second and third systems also have treble clefs. The music is characterized by frequent triplets and flowing eighth-note patterns.

Prélude

Musical score for 'Prélude' in 3/4 time, featuring bass clef and a key signature of one flat. The piece consists of six systems of music. The first system has a bass clef and a '9' above the staff. The second, third, fourth, fifth, and sixth systems also have bass clefs. The music features a steady eighth-note accompaniment with a melodic line of eighth notes and some triplet figures.

Zer - flie - ße, mein Her - ze, in Flu - ten der Zäh - ren

zie - ren, Schmach ist mein Hel - ae
 Acht ist mir ge trüm- - - mert liegt mein
 Schwer' p - - - pen ward zer - brochen, ver -

www.gehrmans.se

b2.

Sü - - - - - ßes Le - - -

www.gehrmans.se

Tri - - - str

ge - - - ge - - - - - ben!

poco r

www.gehrmans.se

The image displays a musical score for a bass clef instrument in 4/4 time. It consists of six numbered staves, each containing a sequence of notes and rests. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, and rests. A watermark, www.gehrmans.se, is overlaid diagonally across the score. The score is as follows:

- Staff 2:** A sequence of notes starting with a quarter note, followed by eighth notes, and ending with a dotted quarter note.
- Staff 3:** A sequence of notes with a triplet of eighth notes indicated by a '3' below the notes.
- Staff 4:** A sequence of notes with a triplet of eighth notes indicated by a '3' below the notes, followed by a double bar line and a single note.
- Staff 5:** A sequence of notes with a slur over the first two notes, followed by a double bar line and a sequence of notes.
- Staff 6:** A sequence of notes with a slur over the first two notes, followed by a double bar line and a sequence of notes.
- Staff 7:** A sequence of notes with a slur over the first two notes, followed by a double bar line and a sequence of notes.
- Staff 8:** A sequence of notes with a slur over the first two notes, followed by a double bar line and a sequence of notes.

11

12

X

1

2

www.gehrmans.se

5 6 7 8 9

10 11 12

15 16 17 19

45 1 2 3 5 6

46 1 4 5

47 3 4

7 8 9 10

www.gehrmans.se

1. a) $\frac{2}{4}$ T D | T - || b) $\frac{3}{4}$ T - D | T - - ||

Exempel:

2. a) $\frac{2}{4}$ T D $\frac{3}{3}$ | T - || b) $\frac{3}{4}$ T - D $\frac{3}{3}$ | T - - ||

3. $\frac{2}{4}$ T S | T - || Även i tretakt.

4. $\frac{2}{4}$ T T | S - | T - || Försök även utforma exem... rstämma.

Exer

5. a) $\frac{4}{4}$ T - S - | D - T - || - ||

6. $\frac{3}{4}$ T - T $\frac{3}{3}$ | S - D | ^

7. $\frac{4}{4}$ T - D D $\frac{3}{3}$ |

FÖRSLAG TILL HARMONIÖV I SAMBAND MED MELODII

MATERIAL

NS

Ur varje kapitel I–XVII väljs lämpliga melodier som genomarbetats i kapitel 1 (exempelvis melodin nr 9, sidan 9):

Illustration väljer vi

- 1) När eleven har sjungit melodin, eller som ett moment i en större komposition, en enkel harmonisering.

och presenteras av läraren i en ytterst

Alternativ 1:

1 2 3 7 8

T - T D T - D₃ T T

Alternativ 2:

1 4 5 6 7 8

T D₃ T D T D₃ T - D (D⁶) T

Facit till generalbasövningarna

1 $\text{B}\frac{3}{4}$ 1 2

2 $\text{B}\frac{3}{4}$ 1 2 6

3 $\text{B}\frac{3}{4}$ 4 3

4 $\text{B}\frac{3}{4}$ 1 2 3 4
6 # 6 $\frac{6}{5}$ $\frac{6-5}{4}$

5 $\text{B}\frac{3}{4}$ 3 4
6 4 #

6 $\text{B}\frac{3}{4}$ 1 2 3
6

7 $\text{B}\frac{3}{4}$ 1 2 3 4
6 6 $\frac{6}{4}$ 5

8 $\text{B}\frac{3}{4}$ 1

9 $\text{B}\frac{3}{4}$ 4
 $\frac{4}{4}$ 8-7

10 $\text{B}\frac{3}{4}$ 1 2 3
6 $\frac{6}{4}$ 5 3

11 $\text{B}\frac{3}{4}$ 3 4
6 $\frac{6}{3}$ $\frac{7}{4}$ 3

12 $\text{B}\frac{3}{4}$ 1 2 3 4
6 6 $\frac{6}{4}$ $\frac{6}{5}$